

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ФИЛОЛОГ

ЧАСОПИС ЗА ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРУ

PHILOLOGIST

JOURNAL OF LANGUAGE, LITERARY AND CULTURAL STUDIES

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

VII/2013

Ljerka Jeftić
 Univerzitet u Istočnom Sarajevu
 Fakultet za proizvodnju i menadžment, Trebinje

UDK 327.88::323.28]:316.774
 DOI 10.7251/FIL1307040J

AMERIČKI I BRITANSKI MEDIJI – SLIČNOSTI I RAZLIKE U OKVIRIMA IZVJEŠTAVANJA O TEMI TERORIZMA

Apstrakt: Postulirajući promijenjenu percepciju 'terorizma' od strane medija nakon događaja 11. septembra 2001. u Njujorku, a u skladu sa stavom da mediji pomažu reprodukciju prethodno formulisanih ideologija, u radu su predstavljeni okviri izvještavanja o temi terorizma od strane visokotržišne štampe u Sjedinjenim Američkim Državama i Velikoj Britaniji. Teorijska utemeljenost istraživanja u kognitivnom pristupu kritičkoj analizi diskursa u identifikovanju okvira interpretacije uključila je i kategorije iz Čiltonove 'teorije proksimizacije', prema kojoj u procesuiranju bilo kakvog diskursa ljudi 'pozicioniraju' ostale entitete u svom 'svijetu' tako što te entitete 'pozicioniraju' u odnosu na sebe, a duž (barem) tri ose: prostora, vremena i modalnosti.

Cljučne riječi: rat protiv terorizma, okvir, diskurs, deiktički centar.

Uvod

U radu¹ je predstavljen jedan vid sinteze kritičke analize diskursa anglosaksonskih medija o temi terorizma. Korpus podvrgnut analizi sačinjavaju novinski članci prikupljeni s internet-stranica štampanih medija Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije tokom 2006. i 2007. godine, a okosnica pri prikupljanju su događaji 11. septembra 2001. godine (rušenje sjedišta Svjetske trgovinske organizacije u Njujorku), odnosno način izvještavanja o njima. Navedeni datum se u radu posmatra kao početak konstruisanja diskursa 'rata protiv terorizma'.²

¹ Ovaj rad je prerađeni dio doktorske disertacije pod naslovom 'Kognitivni pristup u kritičkoj analizi diskursa anglosaksonskih medija o temi terorizma', urađene pod mentorstvom prof. dr Snežane Bilbije i odbranjene na Filozofskom fakultetu u Istočnom Sarajevu.

² U dijelu korpusa kojeg sačinjavaju novinski članci posvećeni događajima 11. 9. 2001. godine identifikovane su sljedeće diskursne strategije: a) konstruisanja identiteta žrtve; b) demonizacije/de-

Prikupljeni novinski članci mahom pripadaju kategoriji 'vijesti', tj. 'novinskog izvještaja' (eng. *a news item, a news report*) koje Van Dijk naziva „tekstom ili diskursom na radiju, televiziji, ili u novinama u kojima se daje nova informacija o skoršnjim događajima“ (1988a: 4). Analiza je urađena na korpusu visokotržišne štampe Sjedinjenih Američkih Država (*The New York Times, The Washington Post*) i Velike Britanije (*The Guardian, The Independent, The Times*), a izbor štampe rukovođen je stavom o simboličkoj moći medija u društvu, zasnovanoj na privilegovanom pristupu društvene elite medijskom diskursu, što za posljedicu ima reprodukciju dominantnog diskursa, diskursa elite, od strane medija. (Bourdieu, internet; Van Dijk 1988a). Ovakav izbor štampe određen je pretpostavkom o visokom stepenu bliskosti u stavovima navedenih dnevnih novina s političkom elitom na vlasti u SAD i Velikoj Britaniji.

humanizacije 'drugog'; c) konstruisanja straha i opasnosti; d) legitimizacije preventivnog nasilja.

Specifičnost diskursa 'vijesti', u smislu tematske organizacije i strukture teksta, nametnula je potrebu analize novinskih izvještaja na nivou makrostrukture i mikrostrukture³ (Van Dijk 1988b) unutar identifikovanih tematskih cjelina u korpusu: 1) terorizam na domaćem tlu (peta i šesta godišnjica napada u Njujorku, kao i teroristički napadi u Londonu, 7. jula 2005. godine); 2) terorizam u ostatku svijeta; 3) kontekstualizacija 'rata protiv terorizma' (rat u Iraku, kontekstualizacija 'rata protiv terorizma' u politički i zakonodavni diskurs SAD i Velike Britanije); 4) Al kaida kao otjelovljenje 'drugog' u 'ratu protiv terorizma'. Kako tematska organizacija, odnosno, raspored informacija na nivou teksta ima ključnu ulogu u diskursu vijesti, analiza na nivou makrostrukture obuhvatila je identifikovanje struktura prezentovanih u Naslovu i Lidu,⁴ koji zajedno čine rezime novinskog izvještaja, tj. sadrže subjektivno (od strane novinara) odabrane najrelevantnije informacije o datom događaju. Kriterij relevantnosti u odabiru informacija za Naslov i Lid podrazumijeva i davanje odgovora na pitanja: ko, šta, kada, gdje i kako u kondenzovanoj formi. Kondenzovanost podrazumijeva redukovanje informacija koje počiva na presuponiranom znanju o svijetu, zajedničkom za adresata i adresanta, a koje je sastavni dio 'okvira' produkcije i tumačenja diskursa.

³ Analiza makrostrukture se bavi tematskom i organizacionom strukturom teksta, dok analiza mikrostrukture podrazumijeva lingvistički aspekt (fonologiju, morfologiju, sintaksu, koheziju i koherentnost teksta) (Van Dijk 1988a).

⁴ Prema Van Dajku (1988b: 14), 'šematska superstruktura' vijesti sastoji se od sljedećih dijelova: Naslov (eng. *Headline*), Lid (eng. *Lead*), Glavni događaj (eng. *Main Event*), Pozadina događaja (eng. *Background*), Istorija (eng. *History*), Kontekst (eng. *Context*), Posljedice (eng. *Consequences*), Verbalne reakcije (eng. *Verbal Reactions*), Evaluacija (eng. *Evaluation*) i Očekivanja (eng. *Expectations*). U istraživanju su navedeni dijelovi šematske superstrukture navođeni početnim velikim slovom po uzoru na engleski izvor.

1. Teorijska utemeljenja

U istraživanju, čiji je jedan oblik sinteze predstavljen u ovom radu, primijenjen je kognitivni pristup analizi diskursa vijesti koji podrazumijeva identifikovanje ideoloških matrica, mentalnih struktura i mentalnih procesa koji povezuju proizvodnju i razumijevanje pisanog i govornog diskursa, kako sa eksplicitnim iskazima, tekstom i govorom, tako i s društvenim pojavama (Wodak 2006: 180). Na opravdanost nalaženja potpore za kritičku analizu diskursa u kognitivnim istraživanjima ukazale su analize društvenih stereotipa, predrasuda i sl., manifestovanih u jeziku u upotrebi, a čiji rezultati su upućivali na postojanje kognitivnih strategija koje su u osnovi mentalnih procesa konstrukcije i dekonstrukcije teksta (Wodak 2006: 182).

Pod kritičkom analizom diskursa (eng. *critical discourse analysis* – CDA) podrazumijevamo praktično orijentisan model diskursne analize u bavljenju društvenim problemima (Fairclough 1995), odnosno vrstu analitičkog istraživanja diskursa koje proučava način na koji se zloupotreba društvene moći i nejednakosti manifestuje u jeziku u upotrebi, tj. u diskursu (Van Dijk 2001; Wodak 2001). Zloupotreba moći manifestovana u jeziku podrazumijeva stratešku i smišljenu upotrebu jezika u konstruisanju stvarnosti od strane onih koji su u posjedu te moći, njenu daljnju legitimizaciju, kao i stvaranje konsenzusa oko aktivnosti koje se sprovode upražnjavanjem moći u društvu. Postojanje konsenzusa, tj. 'usaglašene osnove moći' (Van Dijk 1989: 28), omogućeno je pristankom i društvene elite i javnosti na takav poredak stvari, te se može govoriti o persuazivnosti diskursa medija „u indirektnom smislu – iako ne teži da nametne stav ili mišljenje, svakako ga presuponira“ (Van Dijk 1988a: 179). Konstruisanje stvarnosti se postiže i upravljanjem informacijama, u smislu njihovog redukovanja i kondenzovanja, zasnovanom na presuponiranom znanju o svijetu

koje je sastavni dio okvira produkcije i interpretacije diskursa.

Okviri su, prema Lejkofu (Lakoff), mentalne strukture koje oblikuju način na koji vidimo svijet i kojih postajemo svjesni po njihovim posljedicama, odnosno po načinu na koji razmišljamo i po onome šta nazivamo zdravim razumom (2004: xv). Lejkof, takođe, tvrdi da se „sve riječi definišu u odnosu sa konceptualnim okvirima“ i kada čujemo neku riječ, njen okvir ili skup okvira se aktivira u našem mozgu (2004: xv).

Znanje pohranjeno u dugotrajnoj memoriji, o kojem neki govore kao o 'scenariju', Čilton (Chilton) naziva 'okvirom' i njegov sadržaj definiše kao „strukture koje se odnose na konceptualizaciju tipova situacija i njihovog izražavanja u jeziku“ (2004: 51). Naime, polazeći od stava da „ne postoji uvijek saglasnost oko toga šta je stvarno ili šta postoji“, Čilton (2004: 49) tvrdi da analiza diskursa podrazumijeva analizu 'mentalnih predodžbi' (eng. *mental representations*) koje učesnici diskursa grade tokom procesa komunikacije. Bavljenje mentalnim predodžbama pripada domenu kognitivne nauke koja, prema Čiltonu, posmatra diskurs kao proizvod mentalnih procesa pojedinca i kolektiva tokom kojih se mentalne predodžbe pohranjuju u memoriji. Naime, „predodžbe se i pohranjuju i generišu, a one koje se generišu tokom procesa su dijelom funkcija znanja pohranjenog u dugotrajnoj memoriji u vidu informacije o idejama, vrijednostima i djelovanjima“ (Chilton 2004: 51).

Diskurs, odnosno jezik u upotrebi, možemo posmatrati i kao proces tokom kojeg govornik/slušalac konstruiše diskursne svijetove, koje Čilton naziva 'konceptualnim domenima' ili 'ontologijskim prostorima' (2004: 138), a koji sadrže deiktičke koordinate za prostor, vrijeme, modalnost i odnose među njima. Kako sve tri ose (prostorna, vremenska, modalna) ishode iz deiktičkog centra u kojem se nalazi govornik (indeksiran kao 'ja' ili 'mi'), drugi

entiteti u diskursu (argumenti predikacija i predikacije) zauzimaju svoje ontologijske prostore definisane njihovim koordinatama na ove tri ose. Na prostornoj osi, govornik se nalazi 'ovdje' i on pozicionira druge entitete duž te ose unutar skale bliskosti ili udaljenosti (i fizičke i metaforičke), a na samom kraju prostorne ose je smješten 'drugi'. Vremenska osa u deiktičkom centru podrazumijeva 'sada' ili vremenski period oko 'sada' subjektivno konceptualizovan od strane govornika. Kao što se prostor i vrijeme konceptualizuju u smislu udaljenosti (ili bliskosti), isto važi i za modalnost, gdje je opšti postulat da je govornik u deiktičkom centru ne samo 'ovdje' i sada' nego je i u korijenu 'epistemičke istinitosti i deontičke ispravnosti' (eng. *epistemic true and deontic right*) (Chilton 2004: 59). Za potrebe ovog dijela istraživanja, posmatraćemo deiktički centar na modalnoj osi kao govornikovo pravo na istinu i ispravnost na čijem suprotnom kraju je entitet 'koji je moralno ili pravno u krivu' (Chilton 2004: 60).

Slijedeći Čiltonov stav da „u procesuiranju bilo kakvog diskursa ljudi 'pozicioniraju' ostale entitete u svom 'svijetu' tako što te entitete 'pozicioniraju' u odnosu na sebe, a duž (barem) tri ose, prostora, vremena i modalnosti“ (2004: 57), navedeni model proksimizacije će nam poslužiti da prikazemo neke od važnijih razlika u izvještavanju o temi terorizma između diskursa američkih i britanskih informativnih medija.

2. Okviri izvještavanja o temi terorizma

U ovom radu, okviri interpretacije (eng. *frame*) teme terorizma identifikovani tokom analize korpusa uključuju i navedene kategorije iz 'teorije proksimizacije' (Chilton 2004), prema kojoj se diskurs može posmatrati i kao 'konceptualni domen' tj, diskursni svijet kojeg govornik/slušalac konstruišu tokom interakcije.

2.1. Američki mediji

Opšti okvir izvještavanja američkih medija o temi terorizma poslije 11. 9. 2001. je [RAT PROTIV TERORIZMA].⁵ Ovdje je važno primijetiti početak vremenskog perioda ovakvog načina izvještavanja (11. 9. 2001), jer ono što je 'promjena', što je novo u izvještavanju o terorizmu, jeste „američka percepcija prijetnje od terorizma u svijetu, a ne sama realnost te prijetnje“ (Norris, Kern and Just, internet). Bitna obilježja koja su [RATU PROTIV TERORIZMA] pripisana na samom početku njegovog konstruisanja jesu 'pravedni' i 'globalni'.

Atribut 'pravedni' crpi svoje opravdanje iz dekontekstualizovane prirode terorističkih napada 11. 9. 2001. Naime, strahota događaja je sama po sebi predstavljala prijetnju od zapitanosti o eventualnoj američkoj krivici koja je mogla izazvati takve napade. Stoga se pribjegli konstruisanju stvarnosti u kojoj se insistira na ekskluzivitetu događaja 11. 9. 2001. u smislu sukoba 'dobra i zla', odnosno 'civilizacije i varvarstva'. Identiteti učesnika ove interakcije su konstruisani u skladu s pripisanom prirodom sukoba – 'mi' su nevinna žrtva nemotivisanog zla 'drugoga'.

Odjeci ovako promijenjene američke percepcije, u diskursu medija, o opasnosti od terorizma analizirani su u ovom istraživanju. Činjenica da je 'drugom' uskraćena motivisanost za njegove aktivnosti otvara prostor za uobličavanje stvarnosti unutar okvira [STRAH I OPASNOST OD TERORIZMA], čije je prisustvo pored metafore BOLA NEVINE ŽRTVE identifikovano u izvještajima američkih medija u dijelu korpusa koji čine novinski članci objavljeni povodom obilježavanja pete i šeste godišnjice terorističkih napada izvedenih 11. 9. 2001. Relevantan aspekt posmatranja okvira konstruisanja stvarnosti u ovom dijelu

korpusa je kroz prostornu i vremensku osu proksimizacije. Naime, obje ose se ukrštaju u deiktičkom centru u kojem su 'mi', 'sada', i 'trauma 9/11', čime se insistira na bliskosti prijetnje od terorizma u vremenu i prostoru i nakon pet odnosno šest godina od terorističkih napada. Metafora BOLA NEVINE ŽRTVE počiva na činjenici da kategorija 'mi' (Buš, Njujork, Amerika) mahom figurira kao subjekat/agens mentalnih procesa (tugovati, sjećati se, znati...), naspram 'drugog' (Bin Laden), koji je subjekat/agens verbalnih procesa (smijati se). Dakle, insistira se na i dalje bliskom prisustvu opasnosti od terorizma: na prostornoj osi – u vidu Bin Ladena, čiji 'smijeh se čuje', a na modalnoj osi na udaljenom kraju od samoproklamovanog prava na pravednost. Aktivnosti čiji je (-) agens/kauzator 'drugi' usmjerene su ka deiktičkom centru.

'Pravednost' [RATA PROTIV TERORIZMA] ogleda se i u načinima konstruisanja stvarnosti u novinskim člancima koji se bave ratom u Iraku. Naime, identifikovane metafore AMERIKA JE SPASILAC i IRAK JE AMERIKA počivaju na konstruisanim identitetima 'mi' i 'drugi', gdje 'mi' pored Amerike i saveznika u ovom ratu uključuje i imaginarnu kategoriju 'irački narod', dok je 'drugi' rezervisan za 'Al kaidu', odnosno 'džihadiste'. Bliskost s deiktičkim centrom 'Iraka', 'iračke vlade' i 'iračkog naroda' na prostornoj osi je realizacija navedenih metafora AMERIKA JE SPASILAC i IRAK JE AMERIKA. Njihove zajedničke aktivnosti usmjerene su ka 'drugom', na prostornoj osi udaljeniji 'Irak', kao i na 'Irak' na samom kraju modalne ose, odakle potiču materijalni procesi s negativnim predznakom koji uzrokuju reakcije od strane deiktičkog centra.

Kontekstualizacija [RATA PROTIV TERORIZMA] u zakonodavno-politički diskurs Sjedinjenih Američkih Država rezultira tretiranjem terorizma kao političkog i bezbjednosnog pitanja od važnosti kako za unutrašnju bezbjednost zemlje

⁵ U nedostatku primjera iz stručne literature proučene za potrebe ovog istraživanja, opredijelili smo se za grafički prikaz 'okvira' velikim slovima unutar uglastih zagrada.

tako i za njene odnose s drugim zemljama. Tekstovi koji čine ovaj dio korpusa izvještavaju o novousvojenim zakonima u [RATU PROTIV TERORIZMA] presuponi-
rajući postojanje opasnosti od terorizma i isključivo polemišući o efektima koje ti zakoni mogu imati po podrazumijevanu, za-
garantovanu privatnost 'običnih' američkih stanovnika. Sam naziv prvog od usvojenih zakona – 'USA PATRIOT Act of 2001' – čija svrha je kažnjavanje i sprečavanje terorizma u SAD i svijetu, implicitno oduzima legitimitet 'patriote' onome ko se protivi njegovom sprovođenju. Takođe treba ukazati na izvjesnu 'marketizaciju' terorizma (Fairlcough, 1995) izvještavanjem o javnoj debati koja se vodila oko toga čija bi trebalo da bude odgovornost da obezbijedi osiguranje protiv terorizma – državne vlade ili osiguravajućih društava. Ova debata podrazumijeva svojstvo terorizma kao jednog od faktora koji imaju direktan uticaj na tržište i koji se mora uzeti u obzir unutar strategije 'upravljanja rizikom', čime se terorizam stavlja u okvire [SISTEMA KVALITETA].

I kada izvještavaju o terorističkim aktima van granica Sjedinjenih Američkih Država, američki mediji to čine unutar okvira [RATA PROTIV TERORIZMA], pripisujući akterima američku perspektivu posmatranja stvarnosti. Ovo se naročito odnosi na izvještaje o tenzijama između Indije i Pakistana. Tekstovi iz ovog dijela korpusa potvrđuju obilježje 'globalni' koje je pripisano [RATU PROTIV TERORIZMA], jer se u svakom izvještaju kao relevantna tretira (dakle, dio je vrha makrostrukture) informacija o stavu, učešću ili reakciji američke administracije. Ovim se potvrđuje i sljedeći Van Dajkov stav:

Ovakav tretman važnosti SAD za vijesti u svijetu je rutina u američkoj štampi kao i u većem dijelu svjetske štampe, naročito u zemljama sjeverozapada. Za svaki događaj u koji su uključene SAD,

izvještava se o mjeri u kojoj taj događaj podupire ili osujećuje politiku SAD. (Van Dijk, 1988b: 74)⁶

Eksplirani 'drugi' u tekstovima je najčešće 'Al kaida'. Diskursno uobličeno značenje Al kaide, pored implikovane metafore AL KAIDA JE ZLO, s obzirom na konstruisani identitet 'drugog' na početku [RATA PROTIV TERORIZMA], uključuje i kontekstom situacije uslovljena konceptualna značenja poput AL KAIDA JE 9/11, AL KAIDA = SADAM HUSEIN = ORUŽJE ZA MASOVNO UNIŠTENJE. Takođe, može se staviti znak jednakosti između okvira [STRAH OD TERORIZMA] i [STRAH OD AL KAIDE] imajući u vidu stalno podgrijavani strah od terorizma u javnosti.

2.2. Britanski mediji

Za isti vremenski period kojem pripada korpus u ovom istraživanju, dakle nakon 11. 9. 2001, za britanske medije se može reći da o terorizmu izvještavaju u okviru [TERORIZAM JE PROBLEM] koji se periodično ponavlja. Ovaj okvir je prisutan čak i u dijelu korpusa koji sačinjavaju izvještaji o terorističkim napadima u Londonu, 7. 7. 2005. Ovi napadi nisu dekontekstualizovani kao što je slučaj s napadima izvedenim 11. 9. 2001. u američkim medijima, nemaju karakter presedana, nego su kontekstualizovani unutar prethodnih terorističkih napada u Londonu i učešća britanskih trupa u ratovima u Avganistanu i Iraku. Navedeno implicira odsustvo entiteta na modalnoj osi.

Posljedica navedenog je i činjenica da je ikonički znak '7/7' samo referencijalna metonimija DATUM JE DATUM, a ne DATUM JE TRAGEDIJA, kao što je identifikovano u vezi s ikoničkim znakom '9/11'.

⁶ Such a treatment of the U.S. relevance of news events in the world is routine in the U.S. press, as well as in much of the world's press, especially in Northwestern countries. For each event in which the United States is involved, the extent to which the event furthers or frustrates U.S. policies is reported.

Ovakav način uobličavanja stvarnosti reflektuje se i u konstrukciji identiteta učesnika, gdje se identifikuje odsustvo strategija konstruisanja nevine žrtve i demonizovanja i dehumanizovanja 'drugog'. Kvalifikacija samog terorističkog napada se ne smješta u metaforu RATA nego u okvire [SPROVOĐENJA ZAKONA]. Odjeci okvira [RATA PROTIV TERORIZMA] nalaze se u spekulisanjima da je počinitelj napada Al kaida, da napadi imaju sličnosti s onim izvršenim u Madridu 2004. godine, te polemisanja da li su nadležne službe u Velikoj Britaniji možda prenebregle upozorenja, kao što su to učinile američke obavještajne službe prije napada 11. 9. 2001. Takođe, izvještavanje u listu *The Times* na godišnjicu napada izvedenih 7. 7. 2005. obiluje tragovima ovog okvira i presuponira postojanje 'domaćeg islamskog terorizma', sintagme koja nije svojstvena diskursu američkih medija. Analiza dijela korpusa koji sačinjavaju tekstovi o kontekstualizaciji [RATA PROTIV TERORIZMA] u britanski zakonodavno-politički diskurs pokazuje da je 'terorizam' protiv kojeg se Velika Britanija bori sa 'islamskim' prefiksom i na domaćem tlu. S tim u vezi je interesantna metafora OTKRIVENOST JE ISTINA, na kojoj se implicitno insistira presuponirajući nazadnost 'drugog' u situacijama kada se taj drugi pridržava svojih običaja, kao na primjer žene nošenja vela u Velikoj Britaniji.

Za razliku od američkih medija koji, kada izvještavaju o ratu u Iraku, čine to smještajući 'irački narod' u američki deiktički centar na prostornoj osi proksimizacije, britanski mediji generalno imaju kritički stav prema angažovanju vlastitih trupa u toj zemlji, te zajedničko prisustvo u deiktičkom centru, nije identifikovano. O ratu u Iraku se izvještava u okvirima [NAŠA OKUPACIJA IRAKA] i [CIJENA OKUPACIJE IRAKA].

Može se reći da je okvir [STRAH OD TERORIZMA] u izvještavanju britanskih medija o temi terorizma prisutan u izvještajima koji se bave aktivnostima Al kaide,

ali mahom u kontekstu veza Al kaide s 'teroristima na domaćem tlu', pa bi se moglo reći da je generalni okvir izvještavanja britanskih medija [TERORIZAM NA DOMAĆEM TLU]. Prisustvo 'drugog' u deiktičkom centru, koje je okidač za okvir [STRAH OD TERORIZMA], u vezi je s uticajem entiteta (Al kaida, islam) s drugog kraja ose modalnosti na ljude koji žive u Velikoj Britaniji i koji su, kako se insistira u analiziranim tekstovima, imigranti. Ovo nas navodi na zaključak da se tema terorizma u britanskim medijima implicitno stavlja u uzročno-posljedični odnos s temom imigracije u Velikoj Britaniji.

3. Zaključak

Analiza je pokazala da se, nakon 11. 9. 2001. godine, američka štampa bavi temom terorizma u okviru [RATA PROTIV TERORIZMA], bez obzira na to da li se terorizam dešava unutar ili van granica Sjedinjenih Američkih Država, čime doprinose institucionalizovanju tog diskursa i legitimizaciji aktivnosti američke administracije u globalnim razmjerama. U tom smislu bi se moglo identifikovati prisustvo okvira [VLASNIŠTVO NAD RATOM PROTIV TERORIZMA]. Analiza je, takođe, pokazala da, kada izvještavaju o terorizmu, američki mediji isključivo izvještavaju o „uslovima koji ga omogućavaju“ (Lakoff, internet), istovremeno podrazumijevajući 'islamski' predznak za terorizam. Naime, u svom članku „Metafore terora“ (Metaphors of Terror), Džordž Lejkof konstatuje (barem) tri vrste uzroka 'radikalnog islamističkog terorizma': a) religija; b) kultura očaja; c) uslovi koji omogućavaju terorizam (Lakoff, internet). Ovaj treći uzrok uključuje izvještavanje o vođama (u korpusu – Bin Laden); zemljama domaćinima (u korpusu – Pakistan); bazama i infrastrukturi za obuku (u korpusu – Irak, Pakistan, Mali, Filipini...); finansijskoj pomoći; ćeljskoj organizaciji; informacionim mrežama, itd. Istu liniju argumentacije slijedi britanska štampa, s jedinom razlikom koja se ogleda u in-

sistiranju na 'čelijskoj organizaciji' Al kaide, te, shodno tome, u pomnom izvještavanju o bliskim vezama 'čelija' u Velikoj Britaniji s Al kaidom.

Literatura

1. Bourdieu, Pierre and Wacquant, Loic (2003), „Neoliberal Newspeak. Notes on the New Planetary Vulgate“, internet, dostupno na: www.sociology.berkeley.edu/ (pristupljeno 18. februara 2005).
2. Chilton, Paul (2004), *Analysing Political Discourse. Theory and practice*, London: Routledge.
3. Fairclough, Norman (1995), *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*, London: Longman Group Limited.
4. Lakoff, George (2001), „Metaphors of Terror“, internet, dostupno na: www.press.uchicago.edu/News/911lakoff (pristupljeno 25. septembra 2006).
5. Lakoff, George (2004), *Don't Think of an Elephant!*, Canada: Chelsea Green Publishing Company.
6. Norris, P., M. Kern and M. Just (2003), „Framing terrorism“, internet, dostupno na: <https://webfiles.uci.edu/chavirar/www/uci/IntJournalism/webdocs/WK%2003%20terrorism-coverage.pdf> (pristupljeno jula 2006).
7. Van Dijk, Teun A. (1988a), *News as Discourse*, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
8. Van Dijk, Teun A. (1988b), *News Analysis. Case Studies of International and National News in the Press*, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
9. Van Dijk, Teun A. (1989), „Structures of Discourse and Structures of Power“, u: J. A. Anderson (ed.), *Communication. Yearbook 12*, Newbury Park, CA: Sage, 18–59.
10. Van Dijk, Teun A. (2001), „Multidisciplinary CDA: a plea for diversity“, u: Ruth Wodak and Michael Meyer (eds.), *Methods of Critical Discourse Analysis*, London – New Delhi: SAGE, 95–120.
11. Wodak, Ruth and Michael Meyer (eds.) (2001), *Methods of Critical Discourse Analysis*, London – New Delhi: SAGE.
12. Wodak, Ruth (2006), „Mediation Between Discourse and Society: Assessing Cognitive Approaches in CDA“, u: *Discourse Studies. Volume 8(1)*, London, Thousand Oaks, CA and New Delhi: SAGE, 179–190.

AMERICAN AND BRITISH MEDIA: SIMILARITIES AND DIFFERENCES IN FRAMING TERRORISM

Summary

Postulating the changed perception of 'terrorism' in the media following the events on 11 September 2001 in New York, and in line with the claim that the media help reproduce preformulated ideologies, the paper presents the ways of framing terrorism in the up-market press in the United States of America and Great Britain. Dominant frames have been identified within the theoretical framework of cognitive approach to critical discourse analysis. In the paper, this approach incorporated the concepts from Chilton's 'proximisation theory' pertaining to mental processing of a discourse.